

V průvodci po dvou stech osmi nejvýznamnějších poutních místech v Čechách¹ uvádějí autoři také poutní kapli Panny Marie Lourdské v Chrobolech. Z Prachatic po silnici ve směru na Český Krumlov je do Chrobol pouhých osm kilometrů. Musím přiznat, že i přes tuto malou vzdálenost od mého bydliště jsem ještě před deseti lety o existenci této poutní kaple nevěděl a doputoval jsem k ní poprvé až před dvěma roky. Po půlkilometrové chůzi z chrobolské návsi jsem uprostřed lesa stanul před rozpadajícím se novogotickým kostelíkem, v jehož těsném sousedství stojí nad vodním pramenem nakloněná kamenná kaplička. Dnes tiché místo, které sugestivně vyzývá k rozjímání.

Pokusit se shromáždit prostředky pro obnovu kaple Panny Marie Lourdské, to je záměr chrobolského pana Georga Rittera. Na mne se obrátil v předjaří letošního roku se žádostí o sepsání historie této kaple a já jsem jeho výzvu přijal. Při následném bádání jsem nemohl pomínout životní osudy některých aktérů příběhu. Práce tak dostala i svůj genealogický rozměr a proto doufám, že bude čtenáři Rodopisné revue přijata vlídně.

Kopec, na jehož vrcholu byl postaven chrobolský farní chrám Narození Panny Marie², nazývali zdejší Němci „Grantlhübl“. Název je vykládán jako „Brusinkový vrch“.³ V severním svahu kopce vyvěrá pramen vody. Studánky, jako je tato, měli naši předchůdci ve velké úctě. Prýštila z nich dobrá voda a mnohým pramenům byly připisovány léčivé účinky. Ochrana těchto zdrojů byla svěťována svatým. Mnohdy to byl jen obraz, nebo soška svatého patrona, který měl bdít nad pramenem. Postupem času bývalo výtvarné dílko umístěno před nepřízní počasí do dřevěné či zděné kaple, případně tu vyrostla v blízkosti i kostelní stavba. Místo, kde uvedený pramen vyvěrá, leží přibližně půl kilometru od farního kostela, při cestě do někdejšího Malonína a dále do Frantol. Zdejší němečtí obyvatelé jej nazývali „Beim heiligen Brünnl“, nebo jen zkráceně „Heilig-Brünnl“, tedy Svatá studánka.

Její vodě připisovali léčebné účinky zejména při očních chorobách.

Svatá studánka u Chrobol -
Walleschova kaplička .
Foto autor, 31. 3. 2001.

První dochovaná zpráva, kterou se mi o této studánce podařilo objevit, pochází až z konce 80. let 19. století.⁴ P. Franz Faschingbauer⁵ v chrobolské pamětní knize uvedl, kdo v minulosti nechal zhotovit kamennou kapličku a kdo se podílel na pořízení a zhotovení její obrazové výzdoby. Podle jmen zúčastněných osob můžeme soudit, že se tak stalo po roce 1865, pravděpodobně však až v průběhu sedmdesátých let 19. století. Kaple je vytesána ze dvou kamenných bloků. Spodní díl tvoří podlahu a tři obvodové stěny, horní díl obloukovitě tvarovaný strop. Kapličku nechala zhotovit rodina Walleschova. Toto příjmení bychom ale hledali ještě na začátku 19. století v Chrobolech marně.

První Wallesch sem přišel až v roce 1844 z Přísloupu. Tehdy třicetiletý svobodný Mathias se přiznal na selskou živnost čp. 24 (Altrichter) k Teresii, vdově po Josefu Grammetbauerovi. Z tohoto manželství se narodily čtyři dcery. Dvě z nich, které dostaly při křtu jméno Marie, zemřely. Mathias Wallesch ovdověl v listopadu 1852. V červnu následujícího roku se oženil znovu a za manželku pojal Marii, dceru Thomase Grammetbauera, sedláka z Chrobol čp. 26 (Mucherl). Z jeho druhého manželství přišlo na svět osm dětí, z nichž byla jediná dcera, opět jménem Marie. Byl to Mathias Wallesch, který tuto kapličku nechal vybudovat. Mariánský kult, zasvěcení farního kostela, možná i starší tradice a v neposlední řadě pravděpodobně i jméno man-

¹ Boháč, Z. et al.: Poutní místa v Čechách, Debora, Praha 1995, s. 156.

² Chroboly byly založeny počátkem 14. století na tehdejší panství zlatokorunského kláštera. Existence kostela je doložena již roku 1360, od té doby až dosud je stále kostelem farním. Původně gotická stavba byla v letech 1754-1758 rozšířena a přestavěna v barokním slohu.

³ Grammetbauer, J.: Chronik über die Besiedlung Südböhmens und die Gründung von Chrobold 1350-1946, Ludwig Madl (Augsburg?) 1987, s. 36.

⁴ Existoval soupis křížů, kaplí a soch v chrobolské farnosti vedený v letech 1838-1904. Tento materiál je dnes nezvěstný.

⁵ P. Franz Faschingbauer, narozen 26. února 1837 v Polné (okr. Český Krumlov), vysvěcen 23. července 1865, byl farářem v Chrobolech v letech 1878-1897.

želky a tří dcer stavebníka určily zasvěcení kaple Panně Marii Pomocné. Její obraz nechal na své náklady zhotovit tehdejší chrobolský učitel Josef Nahlinger⁶ u prachatického malíře Ludwiga Tilpa.⁷

Kdy se objevila myšlenka na postavení mešní kaple u Svaté studánky, není známo. Také není vědomosti o tom, zda iniciativa vzešla z kostelní kazatelny, od školní katedry, nebo zda prýštila přímo ze srdcí zbožných farníků. Mohla být ovšem realizována jen prostřednictvím lidí zámožných. Je příznačné, že ti, kdož chtěli myšlenku uskutečnit, mohli myslet jen na spásu svých duší a duší svých drahých, kteří je předešli při odchodu na věčnost a nebylo jim dáno, aby mohli předat majetek svým potomkům.

Samota Doubrava (Doberau) leží severovýchodně od Chrobol cestou do Jámy. Tamní dvě stavení s čísly popisnými 56 a 57 patřila do Chrobol, později však byla přičleněna k Záhoří, a to pod čísly 23 a 24. V čísle 24, zvaném „Doberauer“ (tedy Doubravský), žila rodina Watkova, jejíž příslušníci procházeli při cestě do kostela každou neděli a svátek kolem Svaté studánky. Před svou smrtí v roce 1851 odkázal zdejší hospodář Johann Watko 60 zlatých konvenční měny na založení mešní nadace. Jeho dcery Teresie a Marie byly již mrtvé, z dětí žili jen dva svobodní synové. Hospodářství převzal mladší Franz, ten však v listopadu roku 1853 podlehl tyfové nákaze. Starší Andreas, který se již předtím oženil (31. ledna 1853) s Franziskou Rauscherovou z Ovesného, pak statek zdědil. Jeho manželství však zůstalo bezdětné. Když cítil, že se začínají naplňovat poslední měsíce jeho životní pouti, vyhledal v doprovodu manželky a svědka dne 20. května 1889 faráře Faschingbauera. Na chrobolské faře mu předal 1000 zlatých na stavbu mešní kaple u Svaté studánky, aby tak bylo zvětšeno jeho a bratrovo jméno. Také svého nástupce na doubravském hospodářství Josefa Rauschera zavázal k tomu, aby po celou dobu svého života nechal za něho i bratra sloužit určený počet mší. Svou obět' na oltář Boží lásky však Andreas Watko podmínil rezervací pohřebního místa na jižní straně hřbitova.⁸ Již 26. května toho roku přijel na obhlídku stavebního místa stavitel Rudolf Moser⁹ z Prachatic, aby následně vypracoval plán a rozpočet stavby. Farář Faschingbauer sepsal ve jménu chrobolské obce žádosti o povolení stavby pražskému místodržitelství a českobudějovické biskupské konsistoři, kde vedle sdělení, že obec bezplatně poskytne stavební místo, kámen a písek, byl uveden i nutný závazek, že obec bude stavbu v budoucnu udržovat. S touto povinností však obecní představitelé nesouhlasili a žádosti proto nepodepsali. Jediným východiskem z této situace bylo shromáždění kapitálu, z jehož úrokového výnosu by mohla být budoucí údržba kaple prováděna. Protože do té doby se události nemohly pohnout vpřed, uložil farář Faschingbauer 600 zlatých, jež zbývaly po zaplacení dosavadních výdajů - zejména plánů a rozpočtu, do prachatické spořitelny. Když Andreas Watko zjistil, že se realizace své vize nedožije, vyžádal si vrácení zbývajících finančních částky. Zemřel nedlouho poté dne 14. června 1890.

V Chrobolech na statku čp. 35, shodou okolností také zvaném Doberauer, žila rodina Stroblova. Od Thomase Strobla a jeho manželky Magdaleny rozené Draxlerové převzal hospodářství jejich nejmladší syn Mathias, který se oženil s Elisabethou, dcerou zbytinského učitele Johanna Schobera. Z manželství se narodily pouze dvě dcery: starší Rosalia 21. května 1838 a mladší Katharina 26. listopadu 1843. Rosalia se provdala za vdovce Franze Zierlingera na selský statek čp. 1 (Matuschka) v Sádlnu.

Franz Zierlinger pocházel z Radslavi v dolnovltavické farnosti a na sádlnský statek se přiženil k Marii Zifreundové. Jejich prvé dítě, děvčátko, se narodilo mrtvé. Druhý porod po šesti letech byl jistě očekáván s obavami, neboť k němu byl přivolán lékař Jani z Chvalšín. Ale ani jeho přítomnost nezabránila nejhoršímu. Následkem těžkého porodu zemřeli nouzově pokřtěný chlapec i jeho matka. Statek nemohl dlouho zůstat bez hospodyně. Proto ještě před uplynutím tří měsíců vdoveckého stavu se Franz Zierlinger oženil dne 20. 6. 1865 v Chrobolech s již výše zmíněnou Rosalií Stroblovou. Jejich jediné dítě se narodilo až za tři a půl roku po svatbě. Křest se odehrál ještě v den jeho narození 8. 2. 1869, a to v ktišském farním chrámu. Děvčátku jménem Maria byli kmotry chrobolská prarodiče Stroblovi. Radost rodičů z dítěte však trvala pouhých pět let. O svých jmeninách, v den svátku Zvěstování Panny Marie, kvůli spálové infekci malá Marie Zierlingerová vydechla naposledy. K úmrtí došlo na matčině rodném statku v Chrobolech. Takřka ještě 16 let hospodařili v Sádlnu společně manželé Franz a Rosalia Zierlingerovi.

⁶ Josef Nahlinger se narodil roku 1829 v Újezdci u Lhenic (dnes Třešňový Újezdec). V Chrobolech působil jako učitelský pomocník v letech 1849-1859 po boku učitele Ignaze Hilberta, po jehož smrti nastoupil dne 1. července 1865 na uprázdněné místo. V Chrobolech učil dalších 17 let. Od podzimu r. 1881 se jeho působištem staly Zbytiny, kde r. 1885 zemřel.

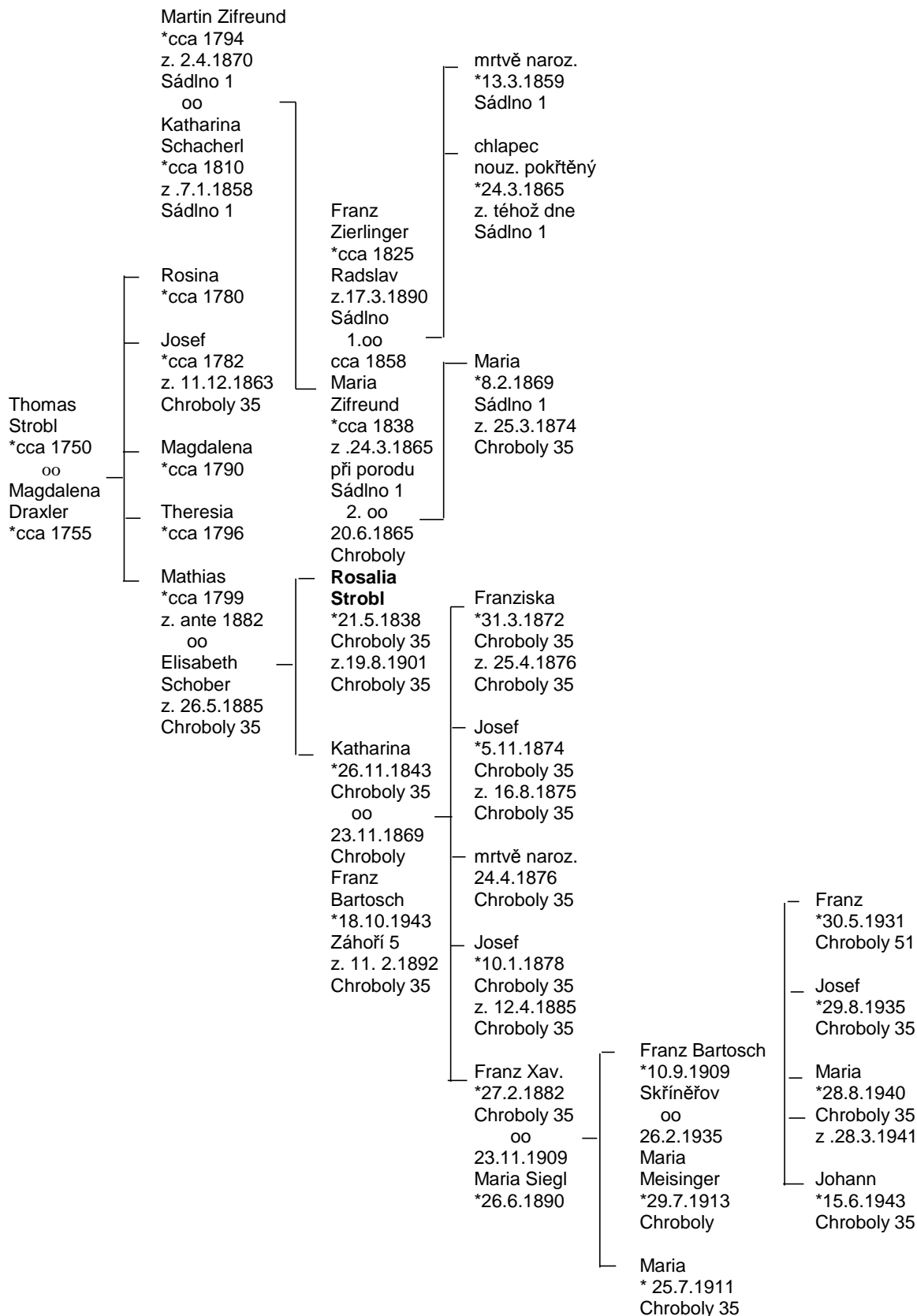
⁷ Ludwig Tilp narozený r. 1839 v Železném Rudě se vyučil v Prachaticích u malíře kostelních obrazů Johanna Fabera, jehož údajně svým uměním brzy předčil. Měl pověst dobrého portrétisty a realizoval řadu zakázek na kostelní obrazy, nástěnné malby i stropní výzdoby kostelů a kaplí. Po pádu s ležením v husineckém kostele trpěl trudnomyslností a 28. prosince 1887 spáchal v lese na Libíně sebevraždu.

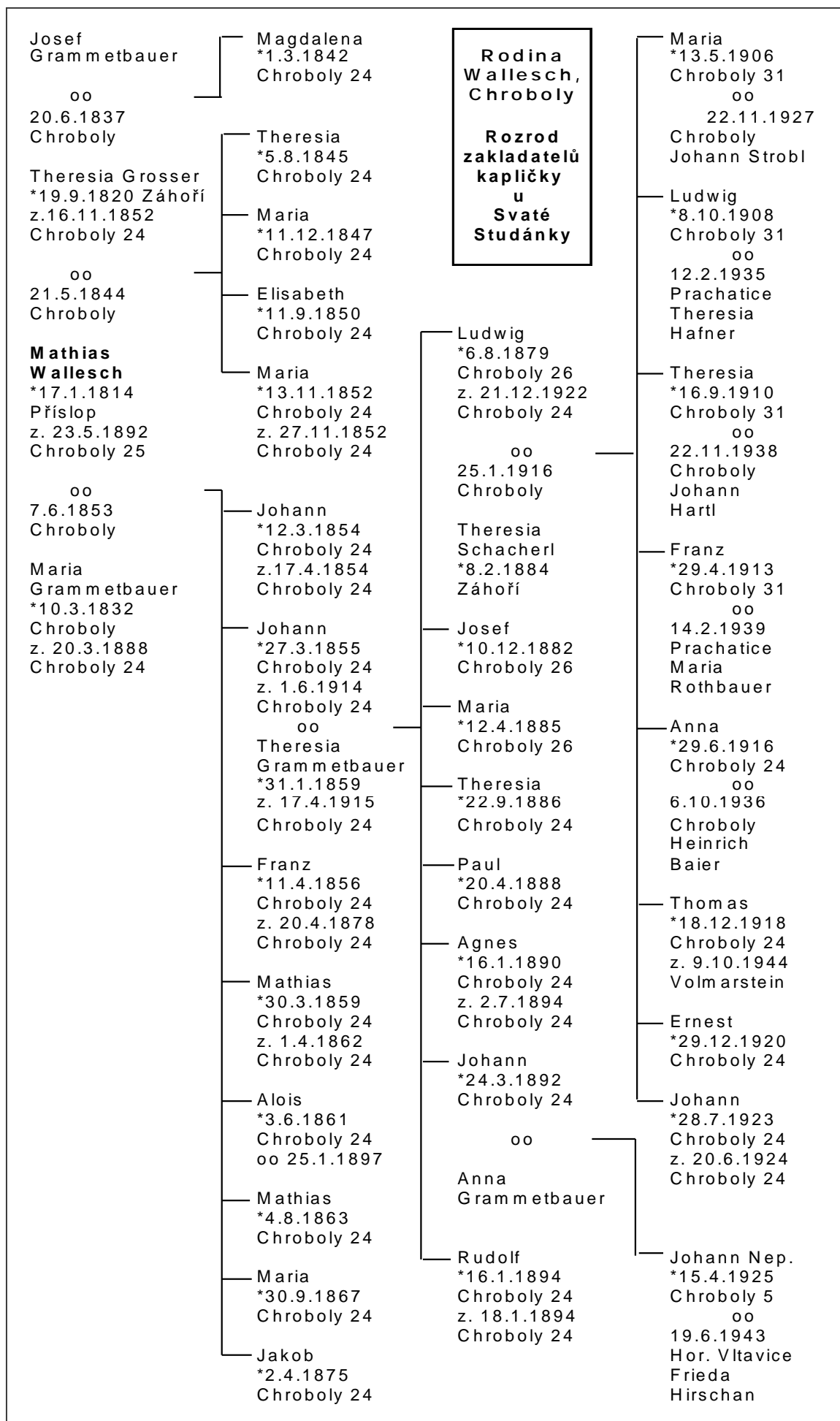
⁸ Podmínka Andrease Watka představovala pro faráře Faschingbauera určitý problém, neboť byl patronátním úřadem zavázán k tomu, aby se nepohřbívalo v blízkosti základů kostela. Ostatní místa na jižní straně hřbitova však byla již zcela zaplněna novými hroby.

⁹ Rudolf Moser, nar. 1841 v Prachaticích, zemřel 1910 tamtéž, stavitel v Prachaticích, předměstí čp. 141.

Rody zapsané v historii poutní kaple Panny Marie Lourdské v Chrobolech

Donátorka stavby kaple Rosalie Zierlinger rozená Strobl zemřela před 100 lety

Roku 1890, osm dní před svátkem Zvěstování Panny Marie, se však Franz Zierlinger nevrátil z lesa. Byl rozdrčen padajícím stromem. Jeho tělo bylo na den sv. Josefa vloženo do půdy ktišského farního hřbitova. Vdově Rosalii nikdo blízky v Sádlu nezůstal. Nemocná plicní tuberkulózou prodala tamní bohatou selskou živnost a přestěhovala se do Chrobol ke své sestře. Ta však v únoru 1892 nečekaně ovdověla také. Její manžel, Franz Bartosch zemřel ve věku 48 let na mozkovou mrtvici.

Mešní kaple P. Marie Lourdské v roce 1999. Foto autor.

Návrat do Chrobol Rosalii ke zdraví nepomohl. Její stav se zhoršoval a koncem roku 1900 se nechala zaopatřit svátostmi umírajících. Ze svého velkého jmění věnovala (mimo jiných odkazů) 1000 rakouských korun na mešní nadaci a úroky z dalšího tisíce měly být v její úmrtní den rozdány pěti chrobolským chudým, jejichž úkolem bylo modlit se za donátorku. Úroky z jistiny 200 korun měly připadnout předříkávači modliteb u křížové cesty. Největší částkou chtěla dotovat zřízení kaplanské fundace. Zjistila však neúčelnost tohoto kroku a rozhodla se věnovat částku 12000 rakouských korun na stavbu mariánské mešní kaple u Svaté studánky. Toto rozhodnutí nezůstalo utajeno veřejnosti a nelibě jej nesli zejména vzdálení příbuzní. Po přechodném zlepšení zdravotního stavu skonala Rosalie Zierlingerová dne 19. srpna 1901, aniž předtím změnila svá rozhodnutí a zavázala svou sestru k naplnění všech odkazů. Vdova Katharina Bartoschová všechna její přání splnila.

Výstavbu mešní kaple z odkazu Rosalie Zierlingerové organizoval tehdejší chrobolský farář P. Václav Šílený.¹⁰ Plán zemních prací dodal opět stavitel Rudolf Moser a terénní úpravy byly zahájeny počátkem roku 1902. Finanční rozpočet stavby včetně prací byl vyčíslen částkou 7843 koruny a 31 haléř. Plán s rozpočtem nákladů spolu se žádostí o povolení stavby byl zaslán v říjnu 1901 c. k. místodržitelství. Povolení s několika opravami a zlepšeními došlo až v září 1902, kdy realizace změn byla bezpředmětná, protože v té době už byla stavba dohotovena podle původních plánů. Nedošlo pouze k zamýšlenému odstranění původní kamenné kaple a zavzetí studánky do vnitřku stavby. Z úcty k dílu svých předků se proti tomu postavil Johann Wallesch, tehdejší starosta obce.

Provedení stavby v ceně finančního rozpočtu zadal farář Šílený zednickému mistru Johannu Reindlovi z Malonína s podmínkou, že zaměstná pokud možno pouze lidi z farnosti. Vlastní stavba byla započata 14. dubna 1902 a pokračovala velmi rychle. Sníh a chladné počasí v květnu toho roku sice zvolnily tempo výstavby, ale již 9. července byl osazen kříž na špičce věže a 9. září do ní byl vyzdvížen zvon.¹¹ Novogotický oltář z dílny českokrumlovského Ludwiga Schönbauera byl instalován 25. října 1902. Na něm umístěná socha Panny Marie Lourdské byla vytvořena akademickým sochařem Ferdinandem Demetzem ze St. Ulrichu v Tyrolích. Před kaplí bylo po obou stranách přístupové cesty vysazeno celkem šest lip, které P. Šílený přivezl od zahradníka z Kratochvíle.

Slavnostní vysvěcení mešní kaple Panny Marie Lourdské v Chrobotech bylo provedeno za velké účasti lidí 10. května 1903 prachatickým vikářem Janem Švédou.¹² Kromě chrobolského faráře P. Šíleného byli slavností přítomni z duchovních osob ještě zbytnický farář P. Ferdinand Kadláček, ktišský farář P. Johann Kurz a prachatický kaplan P. Jan Timr. Z významnějších světských osob pouze okresní inspektor Franz Spatschek.¹³

¹⁰ P. Václav Šílený, narozen 16. listopadu 1861 v Záblatí (okr. České Budějovice), vysvěcen 20. července 1884, byl kaplanem ve Vodňanech a později v Netolicích. Jako farář v Chrobotech působil v letech 1898-1907, potom byl povolán na faru do Borovan, kde působil až do své smrti 21. prosince 1944. Msgr Václav Šílený byl papežským komořím, čestným konsiliářem biskupské konsistoře, biskupským notářem a borovanským osobním děkanem.

¹¹ Zvon o hmotnosti 131 kg byl laděn na tón F, byl odlit v českobudějovické dílně Rudolfa Pernera I. (1858-1933) a jeho pořizovací cena byla 507 K 30 hal. Na plášti nesl reliéf zobrazující Navštívení Panny Marie a nápis: "Zu Ehren seligsten Jungfrau Maria stiftete den ganzen Kapellenbau nebst dieser Glocke Rosalia Zierlinger A. D. 1902. Gegossen hat diese Glocke Rudolf Perner, Budweis." Byl rekvírován r. 1916.

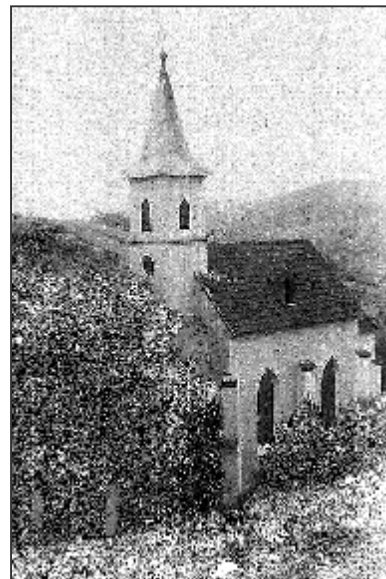
¹² Msgr Jan Švéda, nar. 9. února 1828 v Českých Budějovicích, vysvěcen 2. listopadu 1851, papežský prelát, arcikněz, konsiliář biskupské konsistoře, biskupský notář, čestný občan Husince etc., byl děkanem v Prachaticích v letech 1871-1919. Senior diecéze zemřel 7. ledna 1921.

¹³ V kronice německé obecní školy v Chrobotech z let 1889-1938 je k datu 10. května 1903 zmínka, že toho dne proběhly náboženské zkoušky za účasti jmenovaného okresního školního inspektora. O slavnosti, která toho dne v Chrobotech probíhala, a vůbec o mešní kapli, není v této kronice nic uvedeno!

K mešní kapli P. Marie Lourdské pak byla přenesena poutní tradice od chrobolského farního chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Poutí, dle sdělení pamětníků, se v následujících desetiletích účastnilo vždy mnoho lidí z blízkého i vzdálenějšího okolí.

Na fond údržby bylo vyčleněno z původního kapitálu 600 korun, které byly uloženy v prachatické spořitelně. Údržba kostelíka byla prováděna průběžně až do 2. světové války. Ze sbírky byl v srpnu 1925 zakoupen nový zvon v náhradu za rekvirovaný.¹⁴

Vysídlení německého obyvatelstva roku 1946 a nástup komunistické moci v Československu r. 1948 znamenaly počátek konce mnoha církevních objektů, zejména v oblastech obývaných před válkou německým etnikem. V těchto končinách byly srovnány se zemí nejen mnohé kostely, kaple a hřbitovy, ale i celé vsi, dokonce i několik měst. Je skoro s podivem, že v samotě lesa stojící poutní kaple P. Marie Lourdské, byť polozbořená, přežívá ještě do dnešních dnů. Naděje na její záchranu je však mizivá, a proto necht' zůstane pro časy příští uchována alespoň vědomost o její historii.

Poutní kaple P. Marie Lourdské u Chrobol, cca 40. léta 20.stol.
Foto archiv autora.

Použité prameny

Státní okresní archiv Prachatice, fond:

A - Farní úřad římsko-katolické církve v Chrobotech

- a.) Pamětní kniha 1780-1800. 1878-1946, sign.: II-1
- b.) Soupis osadníků 1807, sign. II-18
- c.) Soupis osadníků 1852, sign. II-23
- d.) Liber fundationum (zal. 1829), sign. chybí, č. inv. 30

B - Německá obecná škola Chroboly 1810-1938:

Školní kronika sv. 2. 1889-1938

Ve fondech Okresního úřadu Prachatice 1850-1938 a Obecního úřadu Chroboly 1870-1945 se mi nepodařilo zachytit žádnou zprávu k předmětnému tématu.

Státní oblastní archiv v Třeboni, sbírka matrik:

- Fara Chroboly 5 (N 1831-1881 pro celou farnost)
- Fara Chroboly 7 (O 1786-1881 pro celou farnost)
- Fara Ktiš 9 (N 1861-1878 pro celou farnost)
- Fara Ktiš 15 (Z 1819-1877 pro celou farnost)

Městský úřad Prachatice:

- matrika farního úřadu Chroboly (N 1882-1949 pro celou farnost)
- matrika farního úřadu Chroboly (Z 1843-1927 pro celou farnost)

Obecní úřad Lhenice:

- matrika farního úřadu Ktiš (Z 1878-1949 pro celou farnost).

Poutní kaple P. Marie Lourdské u Chrobol, stav 31. 3. 2001. Komparativní snímek k obr. nahoře.
Foto autor.

¹⁴ Zvon o hmotnosti 65 kg byl laděn na tón Gis. Byl odlit Richardem Heroldem v Chomutově. Pořizovací cena včetně armatury byla 1950 Kč. Tento zvon patrně postihla rekvizice v průběhu 2. světové války.

